

SCHENK in entgegenkommender Weise die Sendung einer fachmännischen Untersuchung unterzog mitsammt den Eiern des gleichzeitig eingesendeten zweiten Geleges.

Am 11. Juli traf ich dieses Jahr das dritte Nest an, in derselben Gegend, wie die beiden ersten, mit zwei Jungen im Stoppelkleid.

Am 16. Juli fanden sich noch zwei Nester in weiter gelegenen Teilen des Waldes, das eine war in Lendenhöhe zwischen *Amorpha* und *Asperula* geflochten. Zwei Eier lagen darin, der Vogel flatterte schnalzend umher, dann setzte er sich auf die Eier zurück.

Das andere Nest entdeckte ich in einem Gehölz von jungen Eschen-sprösslingen an einem Eschenzweig.

In den ersten Jahren meiner Beobachtungen habe ich die Wahrnehmung gemacht, daß unser Blaß-Spötter ausnahmslos in der Nähe von Wasser seinen Brutplatz ausgewählt hat und so nahm ich an, daß das Vorhandensein von Wasser eine unerläßliche Bedingung sei für die Ansiedelung des Vogels. Seit der Entwässerung aber fehlen jene ziemlich niveauständigen, von Wasserpflanzen freie Waldüberschwemmungen mit klarem Wasser, in deren Nähe ich die Brutstätten auffand.

Zum Abschluss wird es vielleicht nicht ohne Interesse sein, wenn ich die Namen jener Vögel anführe, welche als nistende diese Au bevölkerten und in deren Gesellschaft sich unser Spötter als vornehmer Fremde ansiedelte. Namentlich beobachtete ich folgende Vögel in der mutmaßlichen Reihenfolge der Häufigkeit ihres Vorkommens: Garten-grasmücke, Grünfink, Grauer Fliegenfänger, Kohlmeise, Gartenrot-schwanz, Schwarzdrossel, Singdrossel, Goldammer, Rotrückenwürger, Buchfink, Nachtigall, Rotkehlchen, Mönchsgrasmücke, Heckenbraunelle, Feldsperling, Elster, Turteltaube, Hausrotschwanz, Blaumeise, Schwanzmeise, Beutelmeise, Teichhuhn, Pirol, Kuckuck, Schwarzer Milan und Weidenlaubsänger. Das Vorkommen des Garten-Spötters (*Hippolais icterina icterina* VIEILL.) habe ich hier mit Sicherheit nicht beobachtet.

## Megfigyelések a balkáni halvány gezéről *Hippolais pallida elaeica* Lind.

Irta : SCHENK HENRIK.

Ezt a madárfajt, amelyik a magyar madárfauna új tagjává vált — miután beérkezett a Madártani Intézetbe DR. TRISCHLER ALADÁR-tól az első bizonyító példány — legelőször 1935-ben május közepe táján figyeltem meg U j v e r b á s z o n. Akkoriban ennek a kecses madárnak csak az énekét hallottam, amit különleges geze-éneknek tartottam.

Maga a madár csak futólag került a szemem elé és ezért nem tudtam pontosan felismerni a faji azonosságát.

1938-ban ezt a fajt DR. NAGY JENŐ-vel egyidejűleg szintén Ujverbász-on figyeltem meg, május 31-én. 3—4 példányt láttam. Ugyanott azután június 2-től 6-áig 1 példányt, 6-ától 20-áig 1—2 példányt figyeltem meg, később azonban egyet sem. Óverbász-on egyet láttam június 5-én.

1939-ben Ujverbász-on az előző évi helyen láttam egy példányt május 11-én, és ugyanott kettőt május 21-én.

1940-ben május 10, 11, és 31-én egy-egy példányt észleltem a korábbi megfigyelések helyén, és június 3-án ismét ott láttam egy példányt. Magát a madarat sohasem vehettem szemügyre, mert mindig a legsűrűbb lomb között tartózkodott, csupán az énekét hallottam.

1941-ben és 1942-ben teljesen hiányzott nálunk.

1943-ban azután sokkal gyakrabban figyeltem meg új madárvendégünket még pedig a következő napokon: május 28-án, majd június 1—20-ig állandóan az ujverbászi parókia kertjében. Ugy látszik egy pár tanyázott itt, mert mindig két madarat láttam. Ebben az évben Óverbász-on is észleltem, még pedig június 16-án egy párt, június 19—27-ig 1—2 példányt, június 30-án és július 1-én egy-egy darabot. Minden évben, amikor csak mutatkozott, átkutattam utána a közel vidék más tájegységeit, de mindig csak magában a faluban akadtam rá, a távolabbi környéken hiába kerestem. Azt hiszem megállapíthatom, hogy szorosán egybeépült két falunk, Uj- és Óverbász ennek a fajnak Magyarországon az északi elterjedési határa. Délebbre ezt a fajt 1943-ban Futta községben a kastély parkjában június 8-án és 9-én az éneke alapján egész biztosan felismertem.

Ez a madárfaj eddig egészen rejtett életet élt, és mindig a legsűrűbb ágak között tartózkodott; 1943-ban azonban éppen ellenkező módon viselkedett. Most egy pár az evangélikus parókia kertjében tartózkodott és a templom előtt lévő gömbakácfa sorban, ahol gyakran másfél méter közelségből figyeltem és hallgattam kedves dalát.

Június 12-én végre sikerült MEDER HENRIK lelkész ur lekötelező szivessége folytán a templom kertben lelőnöm az első bizonyító példányt. Öreg ♂-nek bizonyult, heréi erősen fejlettek voltak. Ennek alapján a költését egészen bizonyosra vehetjük. Ez a sejtésem valóra is vált még 1943. őszén, amikor egy fészket beküldtem a Madártani Intézetnek, amelynek építési módja, fészekanyaga teljesen megegyezett a TRISCHLER által az Intézetnek beküldött fészkekkel. Ez a fészek akác-fára volt építve közel ahhoz a helyhez, ahol az aug. 8-án kézrekerült ♀ lett elejtve. A június 16-án Óverbász-on megfigyelt pár egészen úgy viselkedett, mintha fészkelőhelyet keresett volna.

1943-ban sikerült július 29-én, és augusztus 8-án is egy-egy példányt elejtenem. Felnőtt madarak voltak, vedlő tollazatban. A két utolsó példányt augusztus 19-én láttam.

Remélhetőleg sikerül a következő években a madarat a fészkenél is megfigyelni. Jelentős dolog lenne, ha megfigyelőink különösen nagy figyelemmel kísérnék ennek az új fajnak a további terjeszkedését.

A fent közöltekkel kapcsolatban röviden megemlítem, hogy 1906. május 6-án egy előttem addig ismeretlen madarat ejtettem el, amit NAUMANN alapján olajfagezének (*Hippolais olivetorum* STRICKL.) határoztam meg. Sajnos ez annyira sérült volt, hogy nem tudtam preparálni. Még sajnosabb, hogy még a szárnyának, fejének és farkának az Intézetbe való küldését is elmulasztottam. Most csak fel akarom hívni a figyelmet erre az előfordulásra, hogy ez a faj esetleg szintén előfordulhat nálunk.

## Beobachtungen über den Balkan-Blaß-Spötter *Hippolais pallida elaeica* Lind.

Von HEINRICH SCHENK.

Diese Vogelart, welche nun, nachdem das erste Belegsexemplar von DR. ALADÁR TRISCHLER in das Ornithologische Institut gelangte, als neues Mitglied in die ungarische Vogelfauna eingeführt werden kann, beobachtete ich zum ersten Male im Jahre 1935 etwa Mitte Mai in Ujverbász. Damals hörte ich nur den Gesang dieses niedlichen Vogels, welchen ich als einen sonderbaren Spöttergesang bestimmte. Den Vogel bekam ich nur flüchtig zu Gesicht und konnte die Artzugehörigkeit nicht erkennen.

Im Jahre 1938 beobachtete ich diese Art gleichzeitig mit DR. EUGEN NAGY ebenfalls in Ujverbász am 31. Mai. Es waren etwa 3—4 Exemplare. Ebendort beobachtete ich dann vom 2—6 Juni 1 St. vom 6—20 Juni 1—2 St. später keine mehr. In Óverbász sah ich am 5. Juni 1. St.

Im Jahre 1939 sah ich in Ujverbász an der früheren Stelle am 11. Mai 1 St. und ebendort am 21. Mai 2 St.

Im Jahre 1940 beobachtete ich am 10. 11. und 31. Mai je ein St. am früheren Beobachtungsplatze und ebendort noch am 3. Juni 1 St. Den Vogel bekam ich nie zu Gesicht, da er sich immer in den dichtesten Zweigen aufhielt, nur seinen Gesang konnte ich hören.

In den Jahren 1941 und 1942 fehlte er gänzlich.

Im Jahre 1943 beobachtete ich dann unseren neuen Vogelgast viel häufiger und zwar an folgenden Tagen: am 28. Mai, dann vom

1. bis 20. Juni ständig im evangelischen Pfarrgarten zu Ujverbász. Es war anscheinend ein Paar hier, da ich immer zwei Vögel sah. In diesem Jahre beobachtete ich ihn auch in Óverbász und zwar am 16. Juni ein Paar, 19—27. Juni 1—2 St., am 30. Juni und 1. Juli je ein St. In jedem Jahre, wo er sich zeigte, durchsuchte ich auch anderes Gelände in der Umgebung, doch konnte ich ihn nur im Dorfe selbst feststellen, in der weiteren Umgebung suchte ich ihn umsonst. Ich glaube annehmen zu dürfen, dass unsere zusammengebauten Gemeinden Uj und Óverbász die nördliche Verbreitungsgrenze dieser Art in Ungarn bilden. Weiter südlicher konnte ich die Art im Jahre 1943 in der Gemeinde Futta k im Schlossparke am 8. und 9. Juni nach seinem Gesange ganz bestimmt feststellen.

War dieser neue Vogelgast bisher ein versteckt lebender, immer in den dichtesten Zweigen sich aufhaltender Vogel, so verhielt sich derselbe im Jahre 1943 ganz im Gegenteil. Jetzt hielt sich ein Paar im evangelischen Pfarrgarten und in einer vor der Kirche befindlichen Kugelakzienreihe auf, wo ich ihn oft auf 1.5 Meter Entfernung beobachten und seinem fröhlichen Gesange zuhören konnte.

Am 12. Juni konnte ich endlich mit freundlicher Bewilligung des Pfarrer HEINRICH MEDER im Kirchengarten das erste Belegsexemplar erlegen. Es war ein altes Männchen mit stark entwickelten Testikeln, so dass mit einem Brüten ganz bestimmt gerechnet werden kann. Meine Ansicht hat sich noch in diesen Jahre bestätigt, denn als ich im Spätherbste ein von mir als Blaß-Spötter-Nest angesehenes Nest, welches sich nahe dem Erlegungsorte des am 8. August erlegten befand, in das Ornith. Institut einsendete, erhielt ich die Antwort, dass dasselbe in seiner Bauart und seinem Nestmateriale ganz demselben ähnlich sei, welches von TRISCHLER eingeschickt wurde. Das am 16. Juni in Óverbász beobachtete Paar verhielt sich ganz so, als ob es nach Nistgelegenheit suche.

In diesem Jahre gelang es mir am 29. Juli und 8. August ein zweites und drittes Exemplar zu erlegen. Es waren alte Exemplare im Mausergefieder. Die beiden letzten Exemplare beobachtete ich am 19. August.

Hoffentlich gelingt es mir im nächsten Jahre den Vogel am Neste zu beobachten. Es wäre jedenfalls von grösstem Interesse den weiteren Ausbreitungsverlauf dieser neuen Art mit entsprechender Aufmerksamkeit seitens unserer Beobachter weiter zu verfolgen.

In Verbindung mit diesen Ausführungen möchte ich noch ganz kurz erwähnen, dass ich 6. Mai 1906 einen mir bis dorthin unbekanntem Vogel erlegte, welchen ich nach NAUMANN als ein Männchen des Oliven-spötter (*Hippolais olivetorum* STRICKL.) bestimmte. Leider war der-

selbe so beschädigt, dass ich ihn nicht präparieren konnte. Leider unterliess ich es auch wenigstens Flügel, Kopf und Schwanz an das Ornith. Institut einzusenden. Es liegt mir nun nur daran die Aufmerksamkeit an dieses Vorkommen aufzurufen, dass diese Art gegebenenfalles ebenfalls bei uns vorkommen kann.

## Megjegyzések a balkáni halvány geze magyarországi előfordulásához.

Irta: VÖNÖCKY SCHENK JAKAB.

Az utóbbi években feltűnő terjeszkedési madármozgalom indult meg a Balkánról Magyarország felé. Emlékezzünk a *Cettia cetti cetti* MARM., *Dryobates syriacus balcanicus* GENGL. et STRES., *Streptopelia decaocto decaocto* FRIV. fajokra. Ennek a terjeszkedő folyamatnak újabb állomását jelenti a balkáni halvány geze, (*Hippolais pallida elaeica* LIND.) megjelenése a magyar madárvilágban. A halvány gezének két formáját ismerteti HARTERT (Die Vögel der palaearkt. Fauna p. 2146) és pedig a *Hippolais pallida pallida* HEMPR. et EHRB. és a *Hippolais pallida elaeica* LIND. alakot. Az előbbi az elterjedési terület déli, a másik annak északi részén, nevezetesen Délkelet-Európában, tehát a Balkánon is, továbbá Kisásziában, Mezopotámiában és Perzsiában fordul elő. A magyarországi alakot tehát logikusan északi halvány gezének lehetne nevezni, minthogy azonban magyarországi elterjedési területe tulajdonképpen csak észak felé való kibővítése a balkáni előfordulási területnek, azért megfelelőbbnek találom a balkáni halvány geze elnevezést.

Már néhány évvel ezelőtt észlelték a Bácskában a miről SCHENK HENRIK öcsémtől értesültem több ízben s egyszer Dr. NAGY JENŐ is említette. Amikor aztán a Bácska 22 évi megszállás után újra magyar terület lett, akkor a kérdés tisztázása végett egyrészt SCHENK HENRIK-hez, másrészt Ujvidéken lakó régi ornithologus barátomhoz Dr. TRISCHLER ALADÁR-hoz fordultam, hogy szerezzék meg a bizonyító példányt, a mely a hazai gyűjteményekből mindeddig hiányzott. Az első hiteles példány aztán 1943-ban meg is került s ezt DR. TRISCHLER ALADÁR-nak köszönheti a magyar madártani kutatás, aki 1943 tavaszán nagy ügybuzgósággal fogott hozzá ennek az új fajnak a föl kutatásához és nemcsak az első példányt szerezte meg, hanem egyuttal az első fészekaljkat is. Megfigyeléseit külön cikkben közöljük ebben a kötetben. Ez az új magyar madárfaj tehát nemcsak mint ritka vendég